

DE NAUW GUILLAUME

1880 - 1965

en de doorbraak van de socialistische partij te Geraardsbergen

door Gaston IMBO

N.v.d.r. Dit artikel werd reeds gepubliceerd in het "Maandblad voor alle verzamelaars" nr. 91/100 van de Carto Numis Club.

Op verzoek van verschillende leden deze gecorrigeerde en aangevulde versie ter gelegenheid van de 35ste verjaring van het overlijden van deze figuur.

1. INLEIDING

In 1845 werden twee Gentse geneesheren door de regering Nothomb aangeduid om een onderzoek in te stellen naar werkvoorwaarden en lonen in de Gentse katoenindustrie. Ze onderzochten tevens de arbeidersbudgetten en de huisvesting.

Hun verslag: (J. Mareska et J. Heyman: *Enquête sur le travail et la condition physique et morale des ouvriers employés dans les manufactures de coton à Gand*) wees de schandelijke exploitatie en de menonwaardige levensomstandigheden aan.

Andere industrie-arbeiders en zelfs thuisarbeiders in Vlaanderen hadden het niet beter. De regering reageerde niet. Slechte oogsten veroorzaakten prijsstijgingen en hongersnood - 1845-1850 -, en tot overmaat van ramp brak een cholera-epidemie uit die in 1849 circa 200 slachtoffers maakte in Geraardsbergen.

De arbeiders van 1830-1850 waren ongeletterd, zodanig dat zij hun naam niet konden zetten; waren zonder enige opleiding noch organisatie zodat zij slechts een speelbal waren van onbegrepen economische machten; ze stonden weerloos tegen werkloosheid of willekeur van hun werkgever; ze stonden zonder doctrine zodat zij geen uitweg zagen uit hun ellende. Armzalige fabrieksproleten waren zij die in de ellendigst denkbare voorwaarden in krotten en beluiken huisden of dagelijks uit hun dorp naar de werkgelegenheid in de stad afzakten. (J. Kuypers: *Het socialisme tot 1850*).

Die beluiken noemde men in Geraardsbergen "forten", die voornamelijk rond en na 1850 tot stand kwamen (lucifers- en sigarenindustrie). Tot voor kort kon men twee van deze "forten" nog bezoeken nl. Fort Kina in de Steenstraat en Fort Van Der Haegen in de Gasthuisstraat. Ze zijn nu wel verdwenen.

In het "industriële" Geraardsbergen waren de krotwoningen overal in de weggedrumde arbeiderswijken te vinden: Steenstraat, Oude steenweg en zijstraten, de Kloef, 't Rot, Kapellestraat en achterhoek, Duiven- en Brandstraatje, visstraatje en Rogiersberg, Kleine Gaffelstraat en Karmelietengracht, Papiermolenstraat en Vooruitzichtstraat, Van Santenstraatje...en ik vergeet er zoals het Wolvenstraatje, door de Duitsers in 1916 afgebroken en verbreed (sindsdien de Verhaeghenlaan).

2. GUILLAUME DE NAUW - 1880-1956.

Hij werd geboren te Geraardsbergen op 14 juni 1880, zoon van Adrianus De Nauw, metser (o1842 - +Marpent 27.05.1883) en van De Nauw Benjamina (o1850 -

+13.02.1896.

De bouwvakker Adrianus De Nauw was, om aan de werkloosheid en de armoedige toestanden die hier in het laatste kwart van de 19de eeuw heersten, te ontsnappen, in 1881 verhuisd naar Noord-Frankrijk. Hij vestigde zich in Marpent, een gemeente in het arrondissement Avesnes-s/Helppe; ten N.O. van Maubeuge. Hij werd er op 27.05.1883 het slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval

Guillaume was het zesde en jongste kind van het gezin.

Hij genoot alleen lager onderwijs in de pas opgerichte gemeenteschool van zijn geboortestad.

Dank zij zelfstudie en onverdroten militantenwerk in de schoot van de jonge socialistische partij wist hij zich gestadig maar zeker op te werken.

Hij had de schoenmakersstiel geleerd en moest reeds vroeg meehelpen om in het onderhoud van het arme gezin te helpen voorzien. Kon hij te Geraardsbergen geen werk vinden dan aarzelde hij niet om naar Lessines en zelfs naar Ath te trekken waar de arbeidsvoorwaarden een ietsje beter waren. Het contact met Waalse arbeiders, reeds meer bewust van de geldigheid van hun eisen voor betere levensomstandigheden,

stimuleerde hem ongetwijfeld om met vastberadenheid te ijveren voor de uitbouw van allerlei socialistische groeperingen in Geraardsbergen.

3. GERAARDSBERGEN SOCIAAL ECONOMISCH OP HET EINDE VAN DE 19de EEUW.

Als twaalfjarige was hij reeds een ijverig lid van een jeugdgroepering die hier pas in 1910 officieel als "Socialistische Jonge Wacht" zou bestempeld worden.

Op het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw was Geraardsbergen herhaaldelijk het toneel van onlusten, stakingen en manifestaties tot het afdwingen van rechtmatige eisen. Het begon in 1872 met een staking van de sigarenmakers, voor ho-

ger loon uiteraard.

In 1877 werd een "werkersbond" m.a.w. een arbeiderssyndikaat opgericht dat de sigarenmakers groepeerde en de voorloper was van het socialistisch syndikaat hier ter stede. Er moest in het geheim vergaderd worden. De minister van Binnenlandse zaken Ch. Delcom uit het katholiek ministerie (De Theux-Malou), had aan de katholieke burgemeesters richtlijnen gegeven om die "verdachte oproerkraaiers" op te sporen, te straffen en op te sluiten.

De katholieke paternalistische werkgevers waren niet weinig blij dat de geestelijkheid en de overheden aan hun zijde stonden om de onmondigen dom te houden en de enkele klaarziende durvers te muilbanden.

Op 6 oktober staakten de sigarenmakers toch nog maar eens zonder dat ze tastbaar resultaat hadden gehaald.

Bij de oprichting van de Belgische Werklieden Partij te Brussel op 5 april 1885 waren Geraardsbergenaars aanwezig op de stichtingsvergadering. Nog geen jaar later, op **20 maart 1886** braken zware onlusten uit in Wallonië. De arbeiders uit kolenmijnen, hoogovens, staalfabrieken en glasblazerijen kwamen op straat met de **eis voor algemeen stemrecht**. Ook in Geraardsbergen werd heftig gemanifesteerd. Er vielen slachtoffers in Wallonië.

De zware economische inzinking kende in 1885 een absoluut dieptepunt. De uitbarsting volgde in de **lente van 1886**: stakingen, opstootjes, vernielingen, vuurgevechten, doden. In Geraardsbergen moest zelfs het leger tegen de "opstandelingen" ingezet worden.

"De gebeurtenissen van maart 1886 zijn van geheel uitzonderlijke betekenis. In de onmiddellijk volgende jaren zullen er nog heel wat heftige stakingen komen, maar **de beweging van maart 1886**, door haar plots opbarstend geweld, haar brede geografische verspreiding en de intensiteit van de haat en de wanhoop, hebben een indruk gelaten waarmee tot heden toe, niets in de geschiedenis van de sociale strijd ten onzand kan worden vergeleken. Het brengt eigenlijk de eerste uiting van de niet meer te onderdrukken macht der arbeidsklasse" (Prof. Dr. J. Dhondt).

De regering stelde een **onderzoekscmissie naar de arbeidstoestanden** in. Schrijnende toestanden (in de luciferfabrieken o.a.) kwamen aan het licht, maar hervormingen kwamen er nauwelijks.

De B.W.P. organiseerde om de haverklap stakingen tot het bekomen van het algemeen stemrecht. Tenslotte werd het **compromis-voorstel Nijssens** in de kamer aangenomen. Elke mannelijke volwassene vanaf 25 jaar kreeg één stem. Wie minstens 5 goudfrank belasting betaalde en kinderen had, wie eigenaar was en wie een humanioradiploma had, kreeg telkens een supplementaire stem. Dit is het "**algemeen meervoudig stemrecht**" toegekend op **12 april 1893**.

Met de wetgevende verkiezingen van 1894 kwamen 14 socialisten (op 152) in de kamer. Er waren nu 1.370.000 kiezers tegen 238.000 in het cijnskiessysteem. De nieuwe gemeentekieswet kende zelfs tot 4 stemmen toe aan één kiezer. Verkozenen bij absolute meerderheid en dus niet proportioneel (evenredige vertegenwoordiging werd pas in 1900 ingevoerd).

De B.W.P. bleef verder ijveren in het parlement, met liberale progressistensteun, voor het **zuiver algemeen stemrecht**, dat pas in **1919** verkregen werd. De eerste na-oorlogse verkiezingen op 19 november 1919, brachten 70 socialisten in de kamer.

4. STAKINGEN IN GERAARDSBERGEN 1893-1913.

In 1893 werd de werkersbond der sigarenmakers een socialistisch syndikaat. In 1893 brak weer een staking uit om de eis voor zuiver algemeen stemrecht te onder-

steunen

In 1908: lock-out der Geraardsbergse sigarenmakers.

In 1909 leggen de arbeiders en arbeidsters in de luciferfabriek van Louis Bijl-Campen het werk neer omdat de beloofde kleine loonsverhoging niet werd toegekend. De staking duurde maanden maar de stakers haalden hun slag thuis: "**Dat halffrankskén moest er bij**".

In 1913 was er een nieuwe staking in het ganse land, voor "**zuiver algemeen stemrecht**".

5. DE INTERNATIONALE EN DE SOCIALISTISCHE OPMARS.

In 1864 werd te Londen de "**Internationale**" (Internationale Associatie van arbeiders) opgericht, het resultaat van zo'n 20 jaar zoeken en tasten en pogen in stroom en tegenstroom, met als bakens de Europese anti-burgerlijke revoluties van 1848 en het "Kommunistisch Manifest" van Karel Marx en Friedrich Engels.

In augustus 1865 werd de Belgische afdeling van de Internationale gesticht maar er veranderde hier weinig. Dezelfde mensen, leiders van dezelfde groepen als voorheen, bleven in dezelfde periodieken hun disparate meningen uiten over het heilbrengend socialisme, doordrongen van Prondhon's "la propriété, c'est le vol".

Het derde congres van de "Internationale" had in juli 1868 te Brussel plaats.

Naast Brussel was Gent een centrum van arbeidersactie (met de weversmaatschappijen "Vooruit" en "Broederlijke wevers" en met voorman Emile Moyson + 1868)

In de zestiger jaren bekwamen de arbeiders door stakingen en petitieën en met de steun van de jonge radicale progressistische liberalen:

a. het stakingsrecht

b. het wetsvoorstel tot afschaffing van het **gehate werkboekje** in 1883

afgeschaft

c. de reorganisatie van de werkrechtscraden.

Een wet uit 1873 verleende aan de **coöperatieën** een legaal bestaan.

In 1877 werd te Mechelen de "Vlaamse Socialistische partij" gesticht en in 1879 volgde de stichting der "Belgische Socialistische partij" te Brussel. Op **5 april 1885** kon de "**Belgische Werkliedenpartij**" alle Belgische arbeidsorganisaties, Coöperatieën en mutualiteiten, socialistische (B.W.P.) en "neutrale" groeperen.

6. SOCIALISTISCH WERKER VAN HET EERSTE UUR.

Als men als doelbewuste, vastberaden en klaarziende jongeman, uit de laagste uitgebuite werkmansklasse, in die periode van socialistische gisting opgroeide, was de keuze vlug gemaakt, want alleen de socialistische partij kon het lot van de arbeider verbeteren. Men moest dus deze partij met alle middelen uitbouwen in al haar geledingen.

Dit is het waarvoor Guillaume De Nauw zich heeft ingespannen. Hij werd een werker en een propagandist (en zelf een verwoed lezer) van de socialistische bibliotheek (opgericht in 1892. Er was zelfs nog geen officieel lokaal).

Ik weet niet in welk jaar juist de toneelkring "Voor recht en vrede" werd opgericht, maar Guillaume De Nauw was van meetaf aan lid, bezieler en acteur.

In 1895 werd de mutualiteit "Helper en trooster", de latere "Bond Moyson" opgericht. Guillaume De Nauw was uiteraard nog te jong om hier een aandeel in gehad te hebben, maar in alle nu volgende socialistische verwezenlijkingen uit de beginjaren van het Geraardsbergse socialisme, heeft hij bij de oprichting en (of) bij de uitbouw een grote rol gespeeld, o.a.

- als bouwsteen voor een socialistisch syndikaat (eerst "syndicale commissie" genoemd) rond 1900.

- in de vakbond voor hout en bouw (1908).
- stichting van de fanfare "de Verbroedering" in lokaal "de Zak", Denderstraat, in 1899 (een der eerste socialistische muziekmaatschappijen in Vlaanderen).
- 1921: socialistische turnbond "Rust roest"...

Ook ijverde hij voor de verspreiding van de socialistische pers alhier: het dagblad "vooruit" (gesticht in 1884) werd hier van 1895 gecolporteerd; het weekblad "**Recht voor vrijheid**", gesticht in 1900, waarschijnlijk reeds het jaar nadien, in 1901.

7. DE COÖPERATIEF

Omdat de coöperatieven, grondslag van de arbeidsbeweging en melkkoe van de jonge socialistische partij, een enorme stimulans voor de partij vormden is het niet overbodig wat langer te blijven stilstaan bij het ontstaan en de ontwikkeling van de coöperatief "**de Verbroedering**" te Geraardsbergen.

In 1879 ontstond de socialistische coöperatief "Vooruit" te Gent, uit de neutrale maatschappij "De vrije bakkers" onder impuls van E. Anseele en Edm. Van Beveren. Dit is 10 jaar na het ontstaan van de eerste Belgische socialistische verbruikerscoöperatief van Fayt, Manage.

"Vooruit" Gent werd model en motor voor de socialistische beweging in Geraardsbergen en in alle andere Vlaamse steden.

Edward Anseele (1856-1938) had in 1880 te Gent de eerste socialistische coöperatief in België, "Vooruit" opgericht. Het beginkapitaal bedroeg amper 2.000 fr. Het was het bedrag van een lening, toegestaan door de "Werkersbond", een Gents syndikaat van textielarbeiders met socialistische strekking. Gestart werd met een bakkerij, maar vrij spoedig konden de aangesloten leden zich in de winkel van "Vooruit" alle courante levensmiddelen, huishoudelijke waren tot schoenen en kledingstukken toe, tegen voordelige prijzen aanschaffen. Bovendien werden kortingen toegekend en deelden de leden, op het einde van ieder boekjaar, in de winst.

"Vooruit" had een enorm succes bij een groot deel van de werkende bevolking en een aantal onder hen konden zelfs wekelijks een klein bedrag toevertrouwen aan een "spaarkas", gevestigd in de coöperatief.

Kort na 1890 reeds wilden enkele Geraardsbergse socialisten hier een coöperatief naar Gents model oprichten.

Het bleef voorlopig bij plannen, enerzijds omdat de middelen ontbraken, anderzijds omdat de liberalen die een politiek kiesverbond op gemeentebasis met de socialisten hadden, de uitvoering in de weg stonden.

De **gemeenteverkiezingen van 17 oktober 1895** hadden de volstrekte meerderheid aan de **liberaal-socialistische coalitie** gegeven. Aldus werd een einde gesteld aan meer dan 40 jaar ononderbroken katholieke hegemonie op het stadhuis (burgemeester Franz Rens).

Bij de **verkiezingen van 1899** verliezen de liberalen opnieuw de meerderheid ten voordele van de katholieken, die opnieuw voor een periode van meer dan 20 jaar de plak gaan zwaaien. De **socialisten** die in 1895 vier raadszetels veroverd hadden (Ch. L. Spitaels, P. Gosseye, J. De Froy, F. De Moor) verloren die in 1899 en bleven er van verstoken tot 1921. In 1899 dus was de kiesband met de liberalen verbroken.

De **coöperatief** moest er nu komen. Men had 186 leden ingeschreven maar die konden elk slechts 2 fr inbrengen. Gelukkig was daar het syndikaat der sigarenmakers dat bereid was een lening toe te staan van 6.000 fr. Het opstellen der statuten verliep moeizaam (vele leden waren ongeletterd en anderen hadden niet de minste ervaring noch onderlegdheid op commercieel en financieel gebied).

Guillaume De Nauw, toen 20 jaar, was een der mede-opstellers. De stichtingsakte, in drievoud opgemaakt te Geraardsbergen op **16 maart 1900**, werd neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel te Aalst op 23 maart 1900. Ze werd opgenomen in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad dd. **30 maart 1900, blz. 1522-1523, akte nro 1403**. **De betekenis van de coöperatie** wordt door J. Kuypers zeer goed belicht: "om de economische voordelen voorzeker die de leden afzonderlijk en ook de politieke propaganda ten goede kwamen, maar vooral als een middel tot aaneensluiting van de vooralsnog onverschillige arbeidersmassa, tot ontwikkeling van de solidariteit onder de leden, het binnendringen in vijandige milieus en het beschikken over eigen lokalen (Aalst, Ninove, Geraardsbergen, Menen en Mechelen). Het gold hier een socialisme-in-actie dat, mede door de scholing van de plaatselijke leiders, de maatschappelijke omvorming heeft helpen voorbereiden...

Na de collectivistische leer is de grandioze praktijk van de samenwerkende maatschappij in al haar vormen, zoals door Anseele in Vlaanderen ontwikkeld en gepropageerd, een bijdrage van betekenis tot de bevestiging en de verspreiding van het universeel socialisme in de XIXde eeuw geweest.

In het vlaamse land zelf is zij de best geschikte vorm van penetratie gebleken. Dank zij de bijhuizen van Moeder Vooruit, zijn de socialistische predikers in weerbarstige nesten als Zele, Wetteren, Tielt en elders er in geslaagd voet aan de grond te krijgen. Tevens is zij de echte steun - de echte melkkoe - gebleken van het bont ensemble van politieke kringen, vermaak-, cultuur- en sportgezelschappen allerhande, die zich onder haar vlag hebben genesteld, en van de weerstandskassen in tijden van staking". (Julien Kuypers. "Bergop" 2de herziende druk, Antwerpen, uitgeverij Ontwikkeling 1962, blz. 103 en 104).

Uit de **statuten** lichten wij de belangrijkste artikels.

De "Verbroedering" is een samenwerkende vennootschap die tot **doel** heeft, voedingswaren en verbruiksgoederen aan de leden te leveren tegen de beste prijs. De kopers genieten onmiddellijk van een keine winst (korting). De verdere winst zal om de zes maanden aan de leden verdeeld worden a rato van hun inkomen.

De **duur van de vennootschap is 30 jaar** en kan verlengd worden voor een zelfde periode in de algemene vergadering, bij meerderheid van de drie vierden der aanwezige vennoten.

Het beheer berust bij een **beheerraad van 5 leden**, ieder jaar uittredend en herkiesbaar.

De eerste beheerders waren: Charles Louis Spitaels, landbouwer; Pierre Gosseye, sigarenmaker; Richard Clerebaut, handelaar; Isidoor De Moor, sigarenmaker; en Leopold De Roeck, sigarenmaker.

Op 13 april 1900 werd een lokaal aangekocht, gelegen Denderstraat, n° 39 en genoemd "**De Zak**". (Koopakte opgemaakt door notaris Franz Rens, verkoper: Mw. Julie-Jeanne Virnot, Wwe Henri Joseph Barrois, Rijsel). Die aankoop was slechts mogelijk dank zij een hypothecaire lening van 12.000 fr.

In september van hetzelfde jaar draait de **bakkerij** reeds op volle toeren en worden per week 1.900 broden van 2 kg. verkocht.

De coöperatieve gedachte vindt langzaam maar zeker adepten. Einde 1902 werden reeds 518 leden ingeschreven.

In het lokaal in de Denderstraat is men te eng behuisd en te ver verwijderd van het stadscentrum, waar katholieken en liberalen reeds vele jaren hun partijlokaal bezitten. Begin 1904 krijgen de beheerders van de coöperatief een unieke kans en ze grijpen ze ook, want op 20 januari 1904 wordt de grote eigendom van de familie **Van Landuyt**, op de Markt, gekocht. Die eigendom bestaat uit een groot herenhuis, werkplaatsen, magazijnen, binnenkoer, 33 aren in oppervlakte. Hier zal de coöperatief zich ten volle kunnen ontplooien. Hier zal de partij kantoren, vergaderzalen en ontspanningszalen kunnen

bouwen. Eens was dit alles de eigendom van de steenrijke **liberale sigarenfabrikant** en grootgrondbezitter **Eugène Van Landuyt** (1822-1886), nadien van zijn zoon **Jules** (1857-1828).

Hier in deze werkplaatsen hebben ze grof geld verdiend op de rug van vele honderden sigarenmakers. Hier was de **eerste Geraardsbergse sigarenfabriek**, opgericht in 1849, waar arme sigarenmakers de grondvesten legden van het Geraardsbergs socialisme, ironie van het lot !

In 1904 moet die zakelijke aankoop symbolisch overgekomen zijn : "**de ondergang van een kapitalist, de triomf van de arbeider**".

De lokalen werden ingehuldigd op 14 mei 1905. Het aanzien en de aanhang van de partij groeiden. Geraardsbergen was een nijver industriestadje in die tijd, met zijn vele sigarenfabrikanten en zijn zes lucifersfabrieken, zonder te spreken van de talrijke brouwerijen, de meubelfabriekjes, de orgelmakers, kant. De socialisten kregen stilaan meer greep op vele domeinen van het maatschappelijk, sociaal, cultureel en ontspanningsleven. In het volkshuis werden alle activiteiten gecentraliseerd: partijlokaal, kantoren van ziekenbond en syndikaat, ontspannings- en vergaderzalen voor jonge wacht, fanfare, turners, bibliotheek, toneelzaal, en in de twintigerjaren een bioscoop.

Bij de **parlementsverkiezingen van 1908** bedroeg het aantal socialistische stemmen voor het kanton Geraardsbergen 1.451 tegenover 764 in 1904. Deze **spectaculaire stemmenwinst** was er alleen gekomen dank zij de onverdroten ijver van propagandisten en de goede werking van alle partij-organisaties.

Guillaume De Nauw had in 1897 de schoenmakersleest vaarwel gezegd en was beediende geworden in de **ziekenbond "Helper en Trooster"**.

Burgemeester De Nauw
65 jaar oud

Op 25 mei 1904 huwt hij te Geraardsbergen met **Rogier Bertha**, geboren te Geraardsbergen op 26 mei 1884, sigarenmaakster, dochter van Franciscus, 59 jaar oud, werkmansman en van Van Damme Leona, 46 jaar oud en huishoudster. Het jonge gezin ging zich vestigen in de Kloosterstraat (nu Abdijstraat) nr. 33.

De coöperatief breidde langzaam maar zeker zijn activiteiten uit. In 1905 worden naast brood, ook nog koffie, suiker, margarine... verkocht. Een jaar later, alle huishoudartikelen naast een complete gamma voedingswaren. Vóór 1914 kwam er een afdeling textiel.

In 1903, **na het vertrek van Richard Clerebaut** (1874-1939), naar Gent wordt **Guillaume De Nauw** beheerder van de "Verbroedering"

In 1911 werd hij afgevaardigde beheerder. Zo werkt hij zich stilaan op in de rangen van de Socialistische partij te Geraardsbergen: actief in ziekenbond en coöperatief, ijverig propagandist, lid van het partijbestuur met interesse voor sociale en politieke problemen, vaardig spreker.

Op dertigjarige leeftijd was hij reeds de **uitgesproken socialistische "coming man"** van het kanton, en misschien zelfs van het arrondissement Aalst, want bij de **parlementsverkiezingen van 1908** waren de socialisten verplicht, bij gebrek aan andere kandidaten, **Camille Huysmans**, geboren Limburger maar woonachtig te Brussel, als eerste kandidaat op de kartellijst met de liberalen voor te dragen, maar Huysmans werd niet gekozen, wel drie katholieken (o.a. Paul Pieraert uit Geraardsbergen), één liberaal (Jules Rens) en Pieter Daens, christen-demokraat.

Tijdens de **oorlog 1914-1918** lag het politiek leven stil, geen partijleven en geen syndicale werking. Door de schaarste aan levensmiddelen en de rantsoenering zijn de akti-

viteiten van de verbruikerscoöperatief beperkt.

Guillaume De Nauw, opgenomen als lid van het "**Nationaal comité voor hulp en voeding**" gepatroneerd door de Verenigde Staten, beijvert zich om, in de mate van het mogelijke, voedsel en geneeskundige hulp te doen verstrekken aan werklozen (alle sigarenmakers o.a.) noodlijdenden, en families van gemobiliseerden en krijgsgevangenen.

Op **9 mei 1919** werd de **wet** uitgevaardigd waarbij voortaan aan alle mannelijke Belgen vanaf de leeftijd van 21 jaar het stemrecht werd verleend, met name het **algemeen enkelvoudig stemrecht**.

Voor de **parlementaire verkiezingen van 16 november 1919** werd Guillaume De Nauw door de socialistische federatie van het arrondissement Aalst voorgedragen op de lijst voor kamer van Volksvertegenwoordigers. Hij werd **niet verkozen** alhoewel de socialisten, voor het hele land vergeleken met de laatste vooroorlogse verkiezingen (24 mei 1914) hun aantal kamerzetels van 40 op 70 hadden gebracht. Enkele maanden later behaalden de socialisten echter **op stedelijk politiek vlak een groot succes**. Immers de **gemeenteraadsverkiezingen van 24 april 1921** leverden de **socialisten** in Geraardsbergen 6 zetels op, naast 6 zetels voor de katholieke partij en 1 zetel voor de liberalen. De **katholieke-socialistische coalitie** stemde **Gustaaf Flamant** als burgemeester, **Jules Pieraert** als eerste schepen, **Guillaume De Nauw** werd **tweede schepen** en **Jules Bauwens** derde schepen.

8. 1921: SCHEPEN VAN ONDERWIJS

Guillaume De Nauw kreeg "**schepen van onderwijs**" onder zijn bevoegdheid en hij maakte er, ten voordele van het officieel onderwijs, een goed gebruik van. Zeventig jaar lang reeds hadden de katholieken met alle mogelijke middelen, de vestiging van het officieel onderwijs verhinderd. Toen ze in 1883, de oprichting van een **gemeenteschool** moesten dulden hebben ze getracht dit pasgeboren kind in de wieg te wurgen. Het volstaat **twee data in herinnering te brengen. 13 juli 1850**: de katholieke gemeenteraad legt de organieke wet op het middelbaar onderwijs (01.06.1850) gewoon naast zich neer, **schaft het stedelijk college af** (sinds 04 mei 1824 gevestigd in gebouwen toebehorende aan de kerkfabriek en aan de stad, Begijnhofstraat) en **speelt de gronden en het materiaal in handen van de bisschop van Gent** (J. Delebecque). Hevig verzet van de liberalen helpt niet.

De gemeenteraadszitting van **19 augustus 1879** is de start van de grootste Schijnheilige politieke komedie ooit door Geraardsbergse gezagsdragers opgevoerd. De wet op het lager onderwijs dd. 01.07.1879, waarbij elke gemeente moest voorzien in het bestaan van een neutrale lagere school, ontketende een met furie gevoerde **schooloorlog**, uitgelokt door de geestelijkheid en aangevoerd door de bisschoppen, tegen de "scholen" zonder God", voor de redding van "de ziel van het kind. Aangespoord door de provinciegouverneur om de wet te doen toepassen, veinst de homogene katholieke gemeenteraad onwetendheid, stelt uit en reageert verder niet, beschikt dan noch over gebouwen, noch over gronden, noch over geld, blijft afwezig op de zittingen en weigert elke medewerking. Pas in september 1883 kan de nieuwbouw aan de kaai in gebruik worden genomen.

De parlamentsverkiezingen van 10 juni 1884 brengen het radikaal-liberaal ministerie Frère-Van Humbeeck ten val. Het katholiek kabinet Malou-Woeste, ultra conservatief, vaardigde op **20 september 1884 een reactionaire schoolwet** uit waarbij de gemeenten vrij mochten snoeien in aantal klassen, aantal betrekkingen, en middelen van de neutrale scholen, en waarbij ze naar believen **vrije scholen mochten "aannemen" en subsidieëren**.

De Geraardsbergse katholieke gemeenteraad is er als de kippen bij. Ze amputeert de gemeenteschool en brengt op slag vijf vrije scholen aan.

De wet Van Humbeeck op het middelbaar onderwijs (15.06.1881) machtigde de regering middelbare scholen op te richten waar ze nodig waren. De gemeenteraad volgde dezelfde potsierlijke strategie, maar uiteindelijk kon de **middelbare school, opgericht bij K.B. dd. 31.10.1882**, de lokalen van het voormalige Miniemenklooster (kollegestraat-begijnhofstraat) betrekken. Het Bisschoppelijk college verhuisde naar de abdij van Mevrouw Guillemin. Op verzoek van de gemeenteraad dd. 1 juli 1884 **schaftte minister Jacobs de Geraardsbergse rijksmiddelbare school af op 30 september 1884**.

De linkerkzijde had dus op onderwijsgebied heel wat goed te maken.

Van ouds is Geraardsbergen een onderwijscentrum geweest. Het vrij onderwijs bekleedde er in 1925, zoals vroeger, een monopoliepositie voor wat middelbaar onderwijs betreft. Ouders die voor hun kinderen neutraal middelbaar onderwijs wensten moesten ze naar de rijksmiddelbare scholen van Ninove of Lessen zenden of naar de athenea van Aalst of Ath. Schepen Guillaume De Nauw polste herhaaldelijk de gemeenteraad nopens zijn intenties met betrekking tot de oprichting in de stad van een rijksmiddelbare school. Zo wordt **zijn voorstel van 06.06.1924, om aan de regering de vestiging te vragen van een RMS te vragen**, na lange discussies over opportuniteit en beschikbare lokalen en geldmiddelen, aangenomen met zeven stemmen tegen zes (katholieke).

De administratieve molen draait langzaam. De diensten van de liberale minister van "kunsten en wetenschappen", P. NOLF, reageerde slechts op 22 april 1925 concreet en machtigden de gemeenteraad de voorlopige plannen te laten maken en lastencohiers op te stellen. Dit werd om niet te achterhalen redenen op de lange baan geschoven.

9. 1926: BURGEMEESTER.

Ondertussen hadden nieuwe **gemeenteraadsverkiezingen plaats op 10 oktober 1926**. De **socialisten haalden de volstrekte meerderheid**. (7 socialisten, 5 katholieken en 1 liberaal). Ogenschijnlijk leek het er op dat de socialisten de plannen van de rijksmiddelbare school hadden laten varen. Niets was minder waar. **Guillaume De Nauw die nu burgemeester was**, wilde starten op een gezonde financiële basis en niet overijld te werk gaan.

Op **19 augustus 1931** diende hij zijn voorstel in om de gebouwen van gemeenteschool en nijverheidsschool in de Buizemontstraat, door de op te richten rijksschool te laten gebruiken. Aldus waren de lasten voor de stad tot een minimum beperkt (onderhoud). Dit voorstel werd aanvaard met 8 stemmen tegen 5 (katholieken).

Nog geen maand later opende **de nieuwe rijksschool** haar deuren. Het **K.B. van 28.06.1932** werd van kracht met ingang van **15 september 1931**. Het volgend jaar kwam een **afzonderlijke meisjesafdeling tot stand in de Gaffelstraat**, in de gebouwen van de voormalige beroepsschool Aimé Rens (in 1927 door de stad aangekocht).

De **gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1932** verliepen nog gunstiger voor de socialisten: 8 verkozenen tegen 4 katholieken en 1 liberaal.

Ook op **16.10.1938** kwamen de socialisten als overwinnaars uit de bus: 7 raadsleden, 5 katholieken en 1 liberaal.

Als op 10 mei 1940 de **tweede wereldoorlog** uitbrak had Guillaume De Nauw er bijna 15 jaar burgemeesterschap op zitten. Hij was de eerste socialistische burgemeester van een oostvlaamse stad.

Tijdens die 15 jaar wordt het officieel onderwijs verder uitgebouwd. Op 20 januari 1937 keurde de gemeenteraad **de plannen voor de nieuwbouw in de Buizemontstraat** goed. Op 1 december 1937 keurde de raad bij algemeenheid van stemmen **de overname door de staat goed van alle stadsschoolgebouwen in de Buizemontstraat en de Gaffelstraat**, tevens de overname van de gronden palende aan de rijksschool in de Buizemontstraat tussen Pelgrimsweg en de Guilleminlaan, ten O. en ten Z. van de bestaande school.

In april 1939 was een gedeelte van de nieuwbouw in de Buizemontstraat in gebruik. Tijdens de oorlog betrokken door de Duitsers, konden de leerlingen noodlokalen betrekken in het "Volkshuis".

In september 1946 nam het rijk de lagere gemeentescholen over.

1 januari 1946: oprichting van de **autonome rijksmidschool voor meisjes** in de gebouwen aan de Kaai.

Jongste evolutie: **K.B. 20.07.1956:** oprichting **rijkstechnische school** voor jongens (mei 1963, eerste-steenlegging nieuwbouw Papiermolenstraat).

Sinds 01.01.1970 wordt de benaming R.I.T.O

1 september 1975: fusie van R.I.T.O. en K.A. tot Rijksinstituut voor secundair onderwijs (R.I.S.O.)

1975: nieuwbouw rijkslagere school II aan de Sasweg.

Schooljaar 1975-76: circa 1700 leerlingen.

Ongetwijfeld kaderde de uitbouw van het **officieel onderwijs** te Geraardsbergen in de politiek van laïcisering en bewustwording van de massa. Een meer directe greep om de arbeidersmassa behield Guillaume De Nauw met zijn "coöperatief".

Kort na W.O. I werd Guillaume De Nauw **voorzitter van de B.W.P. afdeling Geraardsbergen**, en in 1920 werd hij **beheerder van de S.M. Het Licht-Vooruit te Gent**.

10. SENATOR 1921 - 1954

Bij de **parlementsverkiezingen van 20 november 1921** werd hij **gecoöpteerd socialistisch senator** voor het kiesarrondissement Aalst-Oudenaarde. Hij bleef ononderbroken in de senaat zetelen tot aan de parlementsverkiezingen van 11 maart 1954.

Bij de verkiezingen van 1921, leden de socialisten een verlies van twee kamerzetels, maar boekten in de senaat een aanzienlijke winst. Door de tweede grondwetsherziening (1921) zetelden er nu, naast de 106 rechtstreeks gekozenen en de 48 provinciale senatoren (sinds 1893), nog eens 24 gecoöpteerden.

In 1921 bestond de verbroedering "30 jaar". De duur van de S.M. moest verlengd worden en er werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om de statuten te herzien.

Op de algemene vergadering van 12 oktober 1921, gehouden in de zetel op de Markt, verdedigde Guillaume De Nauw zijn beheer en droeg nieuwe statuten voor. Deze omhelsden voornamelijk een uitbreiding van de werkzaamheden. Niet alleen het verkopen van eetwaren, textiel, brandstoffen, maar ook het oprichten van apotheken, pensioen- en spaarkassen, levensverzekeringen (zie Belg. Staatsblad van 23 oktober 1921).

11. 1930-1940: FINANCIËEL- ECONOMISCHE EN POLITIEKE CRISIS.

In september 1929 bracht de **formidabele ineenstorting van de aandelenmarkt** sindsdien berucht als de "beurscrach van New-york (Wall street), menige kapitalistische burcht aan het wankelen. Meteen kwam plots een einde aan de "golden twenties" en daagde het **spook van de economische crisis** op aan de horizon. Vele goochelaars met "papier" en tovenaars met "schijnbeleggingen" verdwenen van het toneel of maakten er zelf een eind aan o.a. lucifermagnaat Kreuger, bankier Mannheimer, beursgoeroe Löwenstein...

Voor de socialistische partij was het het **failliet** van de door Anseele gestichte (met goede bedoelingen zegt men) **Bank van de arbeid**. Vele kleine coöperatief-spaarders zagen hun moeizaam gewonnen centjes verloren gaan. De verbittering in de arbeidsmiddens was groot. De socialisten kregen echter de onverwachte hulp van de kapita-

listen. De Société Générale bracht redding. Maar ook de katholieke landbouwers verspeelden hun spaarcenten toen kort daarop ook de **Bank van de Boerenbond** overkopte.

Het parlementair regime maakte een ernstige crisis door. Onbekwaamheid, profitaariaat, gesjoemel en corruptie schandvleekten de door het volk verkozenen. De werkloosheid steeg zienderogen. **Het plan "De Man"** was een mislukking of beter, kreeg niet eens een serieuze kans. Nationalisme en fascisme gingen ons onverbiddelijk naar de hel van een **tweede wereldoorlog** meeslepen.

Guillaume De Nauw bleef afgevaardigde-beheerder van de coöperatief "verbroedering" tot in 1937, het jaar waarin hij zich geen kandidatuur meer stelde.

De buitengewone algemene vergadering van dinsdag 23 maart 1937 werd bijeengeroepen om de statuten te wijzigen, als gevolg van het **failliet van de "Belgische Bank van de arbeid"**. Herri Durant werd nu aangesteld als afgevaardigde-beheerder.

Zoals Abraham Ruiz schrijft is de socialistische coöperatieve beweging de grote bron geweest, waaruit de verschillende socialistische organisaties de meeste geldelijke steun hebben genoten. En de woorden van Edward Anseele: "Moeders, gij draagt in uw korf de toekomst van de maatschappij" werden te Geraardsbergen goed verstaan.

Enkele cijfer volstaan om de **opgang van de coöperatief** te illustreren:

1924: grondige vernieuwing en gedeeltelijke herbouw van de lokalen (typische gevel met korfbogen).

1924: zakencijfer 2.026.000 fr.

1925: zakencijfer 3.605.000 fr.

1926: meer dan 1 miljoen broden van 1 kg.

Met dergelijke cijfers voor ogen is het duidelijk dat de socialistische coöperatief grote bedragen, voorkomend van de winst (die de coöperateurs toekwam) kon **beleggen bij de Bank van de Arbeid** (gesticht door Anseele op 01.03.1913).

Op 31.03.1934, datum waarop de bank haar loketten sloot, beheerde ze 331 miljoen aan deposito's, waarvan 167 miljoen toebehorende aan de socialistische coöperatieven.

Het failliet van de bank bracht de socialistische coöperatieven, de voornaamste schuldeisers in een moeilijke situatie. Om hun spaarders te kunnen betalen hadden de coöperatieven een hypotheeklening van 150 miljoen verkregen van de A.S.L.K. De kapitaalkrachtige coöperatieven maakten dus de vergissingen goed voor de onvoorzichtige beleggers van de bank in textielbedrijven die in de crisisjaren 1928-1934 ten onder gingen.

12. WERELDOORLOG II.

Door de **Duitse bezetter** werd de Belgische werkliedenpartij in juni 1940 opgeheven. De politieke syndikaten werden afgeschaft en vervangen door een eenheidssyndikaat, de door **Hendrik De Man** in nov. 1940 opgerichte **Unie voor hand- en geestesarbeiders**. Alle politieke actiiteit werd verboden. Aanvankelijk mochten de in oktober verkozen gemeenteraden blijven zetelen, wat ook gold voor de provinciebesturen. De secretarissen-generaal namen bij afwezigheid van de ministers, het betuur van het land in handen. De V.N.V.ers **Victor Leemans** en **Gerard Romsee** o.a. werden door de bezetter, buiten het bestaande ambtenarenkorps aangesteld. De Militärverwaltung dikteerde en de secretarissen-generaal voerden uit.

Guillaume De Nauw bleef dus na 10 mei 1940 als burgemeester in dienst. Vrij spoedig zag de bezetter dat er van medewerking geen sprake kon zijn, erger nog, dat er in bepaalde gevallen passieve tegenwerking van het gemeentebestuur was. Op 2 mei 1941 werd G. Romsee aangesteld door de bezetter als secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken.

Zeven weken later, op 21 mei 1941, zette een bevelschrift van Romsee, burgemeester Guillaume De Nauw af, en verving hem door advocaat Leo Van Nieuwenhove, een V.N.V.er. Deze was een gewillige speelbal in de handen van de Duitsers en hun collaborateurs. Toen "de Zwarten" het werkelijk te bont maakten, diende hij, in april 1942, om "gezondheidsredenen" ontslag in. De Duitsers vervingen hem door een andere V.N.V.er, Alfons Van Liefferinge, bediende bij de N.M.B.S.

Geraardsbergen werd op 2 september 1944 bevrijd. Samen met de meeste andere vooraanstaande collaborateurs, had Van Liefferinge de vlucht genomen. Hij werd echter spoedig door de Witte Brigade aangehouden, opgesloten en aan het Belgisch gerecht overgeleverd. Onmiddellijk na de bevrijding nam Guillaume De Nauw zijn functie weer op. Tijdens de maanden oktober, november, december 1944, januari, februari 1945, ontving de stad Geraardsbergen gastvrij 300 nederlandse vluchtelingen uit de gemeente Ede, ten N.W. van Arnhem in de provincie Gelderland. Een grootscheepse geallieerde luchtlandingsoperatie "een brug te ver" stuitte in dit gebied op een verwoede Duitse tegenstand en verdreven tienduizenden uit hun woningen.

13. ERETEKENS

Voor de door Geraardsbergen betoonde gastvrijheid kreeg burgemeester Guillaume De Nauw de zilveren Erkentelijkheidsmedaille van Nederland.

Eerder vóór de oorlog, waren hem reeds andere eretekens te beurt gevallen, o.a. het Speciaal Eretoken Eerste klasse en het Burgerlijk Eretoken Eerste klasse.

Toen hij 25 jaar ononderbroken senator was (1946) werd hij verheven tot Commandeur in de Leopoldsorde en bij zijn afscheid aan de politiek, tot grootofficier in de Orde van Leopold.

14. 1946 - 1952

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 24 november 1946 kregen ook de vrouwen, minimum 21 jaar oud, voor de eerste maal stemrecht voor de gemeenteraden. De socialisten verloren de volstreekte meerderheid. Zij hadden toch nog 6 verkozenen tegen 5 katholieken, 1 liberaal en 1 communist. Socialisten, katholieken en liberalen vormden coalitie. Guillaume De Nauw werd opnieuw burgemeester en de katholieken bekwamen twee van de drie schepenzetels, de liberalen één.

In 1952 was de 72-jarige Guillaume De Nauw geen kandidaat meer. De socialistische partij (sinds 1945 B.S.P genoemd) verloor haar kopman en meteen verloor ze nog eens de meerderheid.

Op 12.10.1952 werden verkozen: 5 socialisten, 6 katholieken, 1 liberaal en 1 communist. Ditmaal vormden de socialisten de coalitie met de liberalen en de communisten, na langdurende onderhandelingen. Notaris Robert Rens (liberaal) werd burgemeester, de socialisten kregen twee schepenzetels (Victor Neirinckx en Louis Bauwens), de communisten één (Augustin Danneels).

Guillaume De Nauw was 25 jaar burgemeester geweest en 31 jaar senator.

Van zijn activiteit in de senaat is weinig geweten. Wel zei de oppositie smalend van hem: hij heeft er maar éénmaal gesproken en dan nog tegen de deurwaarder "doe het raam dicht asjeblijft, het tocht hier". Misschien behoorde hij wel tot de ja- of nee- knikers in de hoge vergadering, die de prominenten aan het woord lieten, en zich verder schikten naar de partijtucht. Toch heeft hij er deel uitgemaakt van de commissies van sociale voorzorg, van arbeid en tewerkstelling. Nochtans was Guillaume De Nauw een man met niet gering redenaarstalent, wat hij als voorzitter van de plaatselijke B.S.P.-

afdeling bewees. Ook op de openbare plechtigheden kon hij zeer gevat, en voor de vuist, het woord voeren. Hij was een man die in alle omstandigheden zijn kalmte bewaarde, met veel flegme kon debateren en voor rake replieken zorgde.

Graag verleende hij zijn medewerking aan alle initiatieven die van vaderlandse groeperingen uitgingen, of die op de een of andere manier zijn stad ten gunste kwamen, maar vooral aan het officieel onderwijs natuurlijk, zijn partij.

15. PALMARES

De **Guilleminlaan** was in 1931 afgewerkt en op 11 juli 1931 werd de Guilleminbrug ingehuldigd. De plannen en berekeningen dateerden reeds van 1922, maar de werken startten slechts in 1928.

Tussen 1938 en 1940 werd de **Astridlaan** aangelegd.

Tijdens het burgemeesterschap van Guillaume De Nauw werd de **stedelijke brandweer gereorganiseerd** (K.B. 16 maart 1935). Het korps moest nu opdrachten vervullen in 21 gemeenten. De brandweermannen kregen ook de taak, in geval van oorlog, de burgerbevolking zoveel mogelijk te helpen.

Toen in 1937 de **waterleiding** in de stad werd aangelegd moest veel nieuw materiaal aangekocht worden. De reorganisatie eiste sneller en beter vervoer, meer manschappen, meer prestaties. Met ingang van 1 juli 1937 werden de pompiers vergoed voor de prestaties op oefeningen en rampen.

Vanaf 1923 werd de **electriche stadsverlichting** aangelegd. Het hele stadsnet kwam echter klaar in 1938.

In 1932 werd de stadsgronden naast de Guilleminlaan (nu kleine Dender) opgehoogd door jarenlang **storten van huisvuil**.

Een **houten velodroom** werd er gebouwd: "de Luna". Het was de tijd van Poeske Scherens en andere pistiers, maar de bedoeling was ook meetings in te richten tot steun van de plaatselijke renners.

In 1938 kwamen de **unalitfabrieken** zich vestigen langs de Gaverstraat. De stad zorgde voor tussenkomst in de accommodatie en het ter beschikking stellen en ontsluiting der gronden. Het **bevorderen der werkgelegenheid** was een voortdurende zorg voor Guillaume De Nauw. Zo gaf de stad flinke financiële steun aan de **nijverheidsschool** (de "academie", stadsschool opgericht in 1897, ter vervanging van de tekenacademie), gelegen in de Buizemontstraat.

In de nijverheidsschool werden avond- en zondagleergangen gegeven voor hout en metaalbewerkers. Er was behoefte aan allerlei stielmannen in een zich uitbreidende stad waar de ellende van de 19de eeuw te veel handlangers zonder beroepskennis had.

In 1909 richtte de **Meester-kleermakersbond** zondagscursussen voor snit en naad in, die jarenlang een groot succes kenden. Geraardsbergen was immers altijd een textielstad geweest en tussen de twee wereldoorlogen werkten er 40 meester-kleermakers en ca. 200 kleermakersgasten. Op elke proclamatie was Guillaume De Nauw aanwezig en stimuleerde in zijn toespraken de drang naar vakkennis en vervolmaking.

Door de teleurgang van de sigarenindustrie en de schommelende werkgelegenheid in de lucifersindustrie waren vele Geraardsbergenaars verplicht elders werk te gaan zoeken, hoofdzakelijk in Wallonie en Brussel. Als senator kwam Guillaume De Nauw herhaaldelijk tussen bij zijn politieke vrienden om **betere treinverbindingen** te bekomen voor de forenzen.

Belangrijke werken gepland of uitgevoerd onder zijn bestuur waren nog de aanleg van het **stadspark op de Vesten**, de bouw van het **nieuw station van de N.M.B.S.** (oud station afgebrand in mei 1940) en ingehuldigd op 22 september 1946, de heropbouw van de **oude materniteit en keuken in het stedelijk hospitaal**, in 1935 het **waterzuiveringsstation** op de Dender te onkerzele, waarvan de werken een aanvang namen in

oktober 1951 (lastencohier opgemaakt door prof. F. Van Der Heyden van de R.U.G.) dat slechts op 23.10.1955 in gebruik werd genomen, na aansluiting op de stadsriolering. Verder nog de **denderbrug aan de Brugstraat**, door het terugtrekkend Belgisch leger op 18 mei 1940 opgeblazen, werd tijdens de oorlog vervangen door een smalle noodbrug die een belemmering voor het verkeer was. Na jaren aandringen bij openbare werken werden in 1951 plannen en bestek voor een **nieuwe brug** goedgekeurd en kon de aannemer in 1953 aan de slag. Pas begin 1956 werd de nieuwe ophaalbrug voor het verkeer geopend.

Op 30 maart 1938, werd op het stadhuis de **vereniging voor vreemdelingenverkeer** (V.V.V.) gesticht. De statuten van deze V.Z.W. verschenen in het staatsblad van 16 april 1938. Initiatiefnemer Guillaume De Nauw werd voorzitter van een vijftien leden tellende beheerraad waarvan Frans Broeckaert, Raymond De Bruyn, Willy Fontaine, Florent Lefebure, Theofiel L' Haire, Robert Misselin, Robert Pieraert, Albert Van Den Berghe, Jan De Cooman, Robert Rens, Edgard Baisier, Julien Lossez, Julien De Prijck en Jules Pevenage nog deel van uitmaakten. Het doel van deze vereniging was: "het aantal vreemdelingen dat de stad bezocht te verhogen, en aldus de welstand van de bevolking te bevorderen".

Een belangrijke verwezenlijking was de bouw van het tussengemeentelijk **sanatorium "Denderoord"** op de Hoge Buizemont, boven het Boelarebos. Samen met dokter Arthur Van Der Schueren mag Guillaume De Nauw als de promotor van het "sana" aangezien worden. Het ontwerp dateerde van 8 juni 1930, maar bouw en uitrusting sleepte jaren aan. Tijdens de oorlog werd de bouw door de Duitsers bezet en inwendig quasi verwoest. In 1949 werd het heraangepast en uitgebreid. De officiële opening als rustoord had plaats in 1962.

In 1955 werd Guillaume De Nauw voor zijn pionierswerk gehuldigd, op zijn 75ste verjaardag. Hij was toen reeds zwaar getekend door zijn ziekte die hem enkele maanden later zou neervellen.

Hij overleed te Geraardsbergen op 25 maart 1956.

De burgerlijke begrafenis had plaats op donderdag 29 maart 1956.

Afscheidsrede op het stedelijk kerkhof door militant Dieudonné Vanderbruggen

22 maart 1956

Het stoffelijk overschot wordt de trappen van het stadhuis afgedragen.

16. BRONNEN

- **Stadhuis Geraardsbergen:**

Verslagen van de gemeenteraad 1921-1941 en 1944-1952.

- **Belgisch Staatsblad:** nrs van 30.03.1900 - 28.10.1921 - 10.04.1937 - 16.04.1938.

- **Louis Bertrand:** Histoire de la coopération en Belgique. 2 volumes
Brux. 1902 - 1903
Histoire de la démocratie et du socialisme en Belgique
depuis 1830 - Bruxelles 1907.

- **G. Van de Walle:** "De bank van de arbeid"
in tijdschrift v.h. gemeentekrediet 1993/2, nr.184.

- **Fernand Bandhuin:** Histoire économique de la Belgique, tome II - 1914 - 1939
deuxième édition - Bruxelles 1946.
- **Abraham Ruiz:** Geraardsbergen op de drempel van de 20ste eeuw. (1976)
Geraardsbergen en de ontvoogdingsstrijd der werkende klasse
1981.
- **Freddy De Chou:** Honderd jaar officieël onderwijs te Geraardsbergen
1880 - 1980.
- **Lucien Walraet:** 90 jaar coöperatieve werking in Geraardsbergen en Ninove (1991).
- **Baert, Coppez, De Chou e.a.:** Honderd jaar vechten voor rechten (1982).
- **Prof. Dr. J. Dhondt e.a.:** Geschiedenis van de socialistische arbeidsbeweging
in België. (Antwerpen 1960-1967).
- **Paul Van Molle:** Het Belgisch Parlement 1891-1972.
Antwerpen, 1972 - pag. 101.

Gaston Imbo.

*I*N de onmogelijkheid, om op een meer persoonlijke manier, de talrijke blikken van deelneming te beantwoorden, betuigen Mevrouw De Nauw-Rogier, de Heer & Mevrouw Adrien De Nauw-Wicheleer hun zoon Jacques, de Heer & Mevrouw Emiel De Nauw-Collyns hun kinderen Alain en Mireille, en familie, alsmede alle organisaties der B.S.P. van het arrondissement Aalst, U hun dank voor het door U betoonde medevoelen bij het overlijden van de Heer Guillaume De Nauw, oud-Senator en gewezen Burgemeester der stad Geraardsbergen

Geraardsbergen, Kloosterstraat, 33

*D*ANS l'impossibilité de répondre d'une manière plus personnelle aux nombreuses expressions de condoléances, Madame De Nauw-Rogier, Monsieur & Madame Adrien De Nauw-Wicheleer, leur fils Jacques, Monsieur & Madame Emile De Nauw-Collyns, leurs enfants Alain et Mireille, et famille, ainsi que tous les organisations du P.S.B. de l'arrondissement d'Alost, vous remercient pour la sympathie que vous leur avez témoignée lors du décès de Monsieur Guillaume De Nauw, Ancien Sénateur et ex-Bourgmestre de la ville de Grammont.

Grammont, 33, rue du Couvent